

کمبود مجله‌های علمی - ترویجی در حرفه و پیامدهای آن

فصلنامه علمی پژوهشی
پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران

شاپا (جایی) ۸۲۲۳-۲۲۵۱

شاپا (الکترونیکی) ۸۲۲۱-۲۲۵۱

نمایه در SCOPUS, LISA و ISC

<http://jimp.irandoc.ac.ir>

دوره ۲۹ | شماره ۱ | صص ۱-۲

پاییز ۱۳۹۲

طی یک دهه گذشته تحولات گسترده‌ای در فضای آموزش عالی کشور رخ داده است که در درجه نخست بر زندگی علمی دانشگاهها، اعضای هیئت علمی و دانشجویان و سپس بر زندگی حرفه‌مندان (دانش‌آموختگان) تأثیرات عمده‌ای داشته است. رشد کمی و بعضاً کیفی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی به‌لحاظ تعداد گروه‌های آموزشی، تعداد رشته‌ها و مقاطع تحصیلی، و تعداد دانشجویان، بویژه دانشجویان ارشد و دکترا در نهایت موجب بروز تغییرات و تحولات زیادی شده است. به‌موازات این تحولات، تعداد مجله‌های علمی از افزایش چشمگیری برخوردار شده، دانشگاه‌ها در گردونه ارزیابی و رتبه‌بندی قرار گرفته‌اند و تلاش داشته و دارند تا با سیاست‌ها و سازوکارهای گوناگون، تولید علم خود و در نتیجه رتبه خود را ارتقاء دهند. پیامد این رویکرد، اجبار اعضای هیئت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی به انتشار مقاله در مجله‌های علمی-پژوهشی و کسب امتیاز لازم‌ه بوده است. به‌همین دلیل، تقریباً همه مجله‌ها تلاش کرده‌اند تا رتبه علمی-پژوهشی کسب کنند. با وجود افزایش تعداد این مجله‌ها، هنوز تعداد بسیار زیادی از دانشجویان قادر به گرفتن پذیرش چاپ مقاله‌های خود که عموماً برگرفته از پایان‌نامه است نشده و نمی‌شوند. از سوی دیگر، یکی از مشکلاتی که الزامات مجله‌های علمی-پژوهشی موجب آن شده است عدم امکان چاپ مقاله‌های مفهومی و مروری و ترویجی است. هر مجله حداکثر در هر شماره می‌توان تنها یک مقاله مروری منتشر کند. به‌همین دلیل، بسیاری از مقاله‌های این چینی که بعضاً ارزش زیادی به‌لحاظ نظری و مفهومی دارند از انتشار بازمانده و می‌مانند.

افزایش تعداد مجله‌های علمی-پژوهشی عملاً به‌معنای کاهش تعداد مجله‌های علمی-ترویجی بوده است. دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها تمایلی به سرمایه‌گذاری و انتشار مجله‌های علمی-ترویجی ندارند. از این رو، فضای

مناسبي براي چاپ مقاله هاي مروري، مفهومي و نظري وجود ندارد و بخشي از دانش كه در محتوي اين نوع مقاله ها نهفته است امكان ترويج در سطح جامعه نمي يابند. اين يك كاستي بزرگ در عمومي كردن دانش است، بويژه در سطح دانشجويان كارشناسي و ارشد.

اين كاستي در حرفه كتابداري و اطلاع رساني (علم اطلاعات و دانش شناسي) نيز به چشم مي خورد. با علمي- پژوهشي شدن بيشتر مجلات اين رشته، و همچنين، با اجبار چاپ مقاله در مجلات علمي- پژوهشي از سوي اعضاي هيئت علمي و دانشجويان تحصيلات تكميلي (به منظور ارتقاء و يا دفاع از پايان نامه)، مجلات علمي- ترويجي باقي مانده عملاً از دريافت و چاپ مقاله هاي خوب بازمانده اند. شايد، در سالهاي آينده، تأثير سوء اين كاستي بر دانش افزايي دانشجويان آشنايي آنها با جنبه هاي مفهومي و نظري حرفه خود بيشتر بروز كند. اين نياز به پژوهش دارد. در عين حال، اميد است دانشگاه ها و انجمن هاي علمي براي انتشار مجله هاي ترويجي نيز برنامه ريزي و سرمايه گذاري كنند، كاري كه حتماً ارزش آن را دارد. اگر بر اين باوريم كه دانشجويان از همان ابتدای تحصيل در دانشگاه ها بايد توان تحقيق و توليد علم را كسب كنند، اين نوع مجله ها از ابزارهاي پايه اين شرط به شمار مي روند.

سيد رحمت الله فتاحي
سرديبر

پژوهشگاه علوم انساني و مطالعات فرهنگي
پرتال جامع علوم انساني